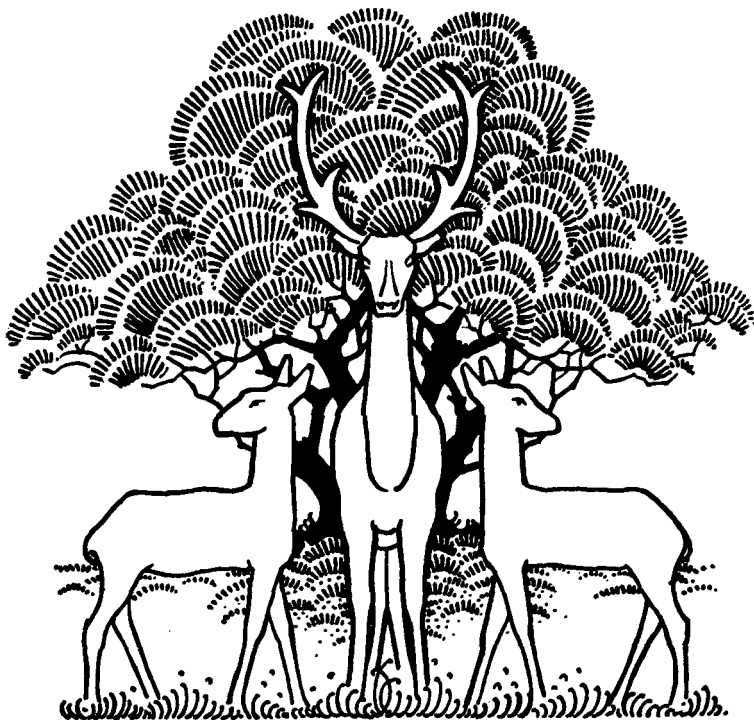

„de Schouw“

Vereniging van
Vrienden
van de
HOGE VELUWE

DE SCHOUW

Orgaan van de Vereniging van
"VRIENDEN VAN DE HOGE VELUWE"

Redactie:

Mevrouw E.H. Prakke-Kley, Oosterbeek

B.E. Schäffner, Duiven

Ir. W. James, Oosterbeek

Secretaresse: Mevrouw W.M.C. Vogelzang-Gieske, Apeldoorn

Alle correspondentie aan de Redactie van De Schouw:

p/a Mevr. E.H. Prakke-Kley, Zonneheuvelweg 20, Oosterbeek

Vaste medewerkers:

Mej. M. Dijkstal Mej. E. Feith

Mej. W.A. Laseur een lid van het Ned. Valkeniersverbond

de Heer E. Beumer een lid van de Fotografenwerkgroep

Jaargang 19, Nr. 3

21 september 1972

HERFSTSCHOUW 1972

Inhoud:

blz.

- 45 In Memoriam A.B. Wigman D.A. Kramer
46 Amphibiën en Reptielen H. Klein
48 Drukke dag op de Hoge Veluwe N. Prakke-Kley
49 Hertshooi (uit de N.A.C.) A.B. Wigman †
51 Bomen,
causerie de Heer S.G.A. Doorenbos Mej. W.A. Laseur
58 Rectificatie
58 Een praatje over paddestoelen M. Dijkstal
60 Over de Valkerij H.J. Slijper
64 Museumnieuws
65 De Twaalfde J. Kammeijer
66 Het probleem
van de Amerikaanse Vogelkers Ir. W. James
-

Wenken voor inzenders van kopij:

1. Gebruik voor Uw kopij zo mogelijk een schrijfmachine en maak een doorslag. Indien dit niet mogelijk is, schrijft U dan met ballpoint en maak een doorslag via carbonpapier.
 2. Gebruik brede marge en ruime interlinie.
 3. Foto's op zwart-wit glanzend papier.
 4. Zend Uw kopij voor de eerstvolgende Schouw in voor 10 november 1972.
-

ONTWERP OMSLAG: HANS BEERS

IN MEMORIAM A.B. WIGMAN

Op 10 augustus hebben wij met groot leed-
wezen kennis genomen van het overlijden
van ons lid en oud-redactielid, de heer

ALBERTUS BERNARD WIGMAN

in de ouderdom van 81 jaar.

Een woord van grote dank voor het vele,
dat hij in de loop der jaren voor de Vereni-
ging "van Vrienden" heeft gedaan, is hier
zeker op zijn plaats.

Sedert de oprichting van onze vereniging
is hij lid van "de Vrienden" geweest en
toen in 1954 werd besloten tot het uitge-
ven van "de Schouw", trad de Heer Wig-
man onmiddellijk tot de redactie toe.

Hoe kon dat ook anders. In de redactie
van ons blad, dat gewijd is aan het wel en
wee van de "Hoge Veluwe", mocht een
kenner bij uitstek van ons Nationale Park
niet ontbreken.

Vele jaren heeft hij met blijmoedigheid
zijn artikelen geschreven; artikelen, waarin
hij op de hem eigen wijze en met zijn bij-
zondere stijl en woordkeuze de lezer de liefde voor de natuur probeerde bij
te brengen.

Ik zelf heb het voorrecht gehad hem reeds in de twintiger jaren te leren
kennen; dit als gevolg van het lezen van zijn boek "Langs eenzame paden".

Vele verhalen daarin fascineerden mij dermate, dat daardoor de wens op-
kwam hem te ontmoeten. Het artikel "Cypressen van de Veluwe" bracht
mij op het spoor van zijn boshut "de Schuilevink", gelegen midden in de
eenzaamheid van de bossen van 't Planken Wambuis.

Daar bij de Schuilevink kwam ik in kennis met hem, hetgeen resulteerde in
vele wandelingen onder zijn deskundige leiding.

Wat kon hij enthousiast vertellen en mij attenderen op allerlei zaken, waar
ik zonder meer aan voorbij zou zijn gelopen. Mijn liefde voor de natuur is
door hem aanzienlijk versterkt.

De uren met hem in het vrije veld van de Veluwe doorgebracht, nu bijna een
halve eeuw geleden, zijn onvergetelijk.

Door familie-omstandigheden was ik helaas niet in staat hem bij de crematie
de laatste eer te bewijzen, vandaar, dat ik met deze woorden afscheid neem
van een bijzonder goede vriend van ons Nationale Park en onze vereniging.

Hij ruste in vrede!

D.A. Kramer, voorzitter.

Copyright N.A.C.

– Tot de prettige taken van de redactie behoort ook het navertellen van een praatje of lezing, als er een spreker op een Hoge Veluwedag is geweest en deze niets op papier gezet blijkt te hebben. Een trouwe vriend van de Hoge Veluwe als de heer Klein had zijn prevelementje natuurlijk wel op papier staan. Dus kunnen we hem zelf aan het woord laten. Maar voor hij aan de beurt komt, moeten we toch nog even melding maken van de schuld die we hadden tegenover deze vriend. Met "Hei en Bij" heeft hij zich (als ik het goed heb) 9 dagen schor gepraat; pro Deo. Maar de vereniging heeft de schuld waardig afgelost; geheel in stijl: door hem een mooi gevormde tienender en een pracht moeflonschedel te geven. Me dunkt we moeten ons al sterk vergissen als hij ook deze mooie trofeeën niet bij zijn onderwijs zal betrekken. En nu dan zijn praatje over reptielen en amphibiëen. 't Leek eerst allemaal nogal griezelig. Maar na het verhaal was 't allemaal heel anders en was er niets griezeligs meer aan. Daar komt het dus

AMPHIBIEËN EN REPTIELEN

H. Klein

Amphibiëen en reptielen zijn diergroepen, die helaas in een vrij kleine kring waardering ervaren. Veelal is deze waardering van slechts korte duur en de "liefhebber" zet zijn levende have, al dan niet verwaarloosd, over boord. Steeds echter duiken nieuwe verzamelaars op. Dat dit ongelofelijke offers eist van deze toch al zo bedreigde diergroepen is zeker. De arsenalen, ook in zuidoepese landen, zijn bijkans leeggeroofd en wanneer alom geen vangverboden worden afgekondigd en de handel in amphibiëen en reptielen aan banden wordt gelegd, moeten we het ergste vrezen. Je vraagt je af of het dan weer de mensenhand moet wezen die een einde maakt aan de levens- en ontwikkelingsgeschiedenis van een, en wat de reptielen en amphibiëen betreft, bijzonder eerbiedwaardige diergroep. De levenslijnen van de reptielen en amphibiëen overspannen immers zo'n stordige 180 miljoen jaren levensgeschiedenis op aarde. Aan het begin staan hun reusachtige voorouders, de Allosaurus, de Bontosaurus, de gepantserde Ankylosaurus en nog vele meer, waarvan nog steeds skeletresten, versteende eieren en zelfs huiddelen worden gevonden.

Welke rampspoeden, zoals veranderingen van de aardkost en klimaat, hebben zij moeten trotseren. Wat betekende voor hen de bedreiging van andere zich ontwikkelende diergroepen? Een vaststaand feit is, dat het ze is gelukt te overleven en dat de thans nog levende reptielen en amphibiëen in staat zijn om ons – zelfs na een vluchtige kennismaking – voor altijd te boeien. Dit laatste nu beoogde de demonstratievoordrachten voor onze leden en bezoekers van het Nationale Park De Hoge Veluwe op 3 en 4 juni jl. Voor sommigen geeft het uit elkander houden van reptielen en amphibiëen nog al eens probleempjes die zeker in de hand worden gewerkt, omdat nog al wat reptielen zich een amphibisch leven hebben aangemeten (krokodillen)

terwijl er amphibieën zijn die zich op het land redelijk thuis voelen (vuursalamander, pad).

Hetgeen reptielen en amphibieën gemeenschappelijk delen is het gemis van het vermogen om hun lichaamstemperatuur te regelen. Deze is afhankelijk van de temperatuur van de omgeving waarin de dieren verblijven, met dien verstande dat temperaturen beneden 5 en boven 45° C. niet verdragen worden.

De vogels en de zoogdieren bezitten wel het vermogen om hun lichaamstemperatuur te regelen en op een constant peil te houden, waarbij veren, vacht en vet als isolatiemateriaal fungeren. De vogels en de zoogdieren zijn met dit vermogen bijzonder bevoorrecht boven de amphibieën en reptielen, hoewel de warmteregulatie veel energie, dus ook veel voedsel eist. Het is duidelijk, dat de amphibieën en reptielen in gematigde streken genoodzaakt zijn bij het naderen van de winter vorstvrije schuilplaatsen op te zoeken. De in de tropen levende soortgenoten hebben het wat dat aangaat gemakkelijker. We treffen daar ook veel en veel meer soorten reptielen en amphibieën aan.

Amphibieën en reptielen leggen eieren. Uit de reptieleneieren, ook uit die van de amphibisch levende — zoals bij voorbeeld de moerasschildpad en de krokodil — komen op de oudersgelijkende dieren. Bij sommige reptielen zijn in de eieren tijdens het verblijf in het moederlichaam de jongen al zover ontwikkeld dat ze reeds bij het leggen van de eieren eruit komen of kort daarna. We zien dit bij de adder en de kleine of levendbarende hagedis gebeuren. De amphibieën vertrouwen hun eitjes aan het natte element toe of, wanneer de larfjes in het moederlichaam tot ontwikkeling komen, zoals bij de in Zuid-Limburg levende vuursalamander, worden deze in levende lijve in het water gedeponerd. Dit is noodzakelijk want het amphibieëngrut is vooralsnog een zuiver waterleven beschoren. Zij voorzien zich van zuurstof door middel van de uitstekende kieuwpluimpjes, terwijl de staart voor de voortbeweging zorgt.

De wat grappig uitziende larven of kikkervisjes, ook wel bullekopjes of donderpadjes genoemd, ondergaan een gedaanteverwisseling. Er komen pootjes; bij de kikker- en paddelaren verdwijnt het staartje. Ook de kieuwen metamorfiseren en ten slotte is het jonge amphibie compleet met longen en al. De amphibieën zijn in een zeer dun vel verpakt. Hierdoor wordt veel vocht opgenomen hetgeen de dieren noodzaakt in een nat of minstens vochtig milieu te verblijven. Ook de zuurstofbehoefte kan geheel of gedeeltelijk door de dunne huid heen worden gedekt.

De zuurstofvoorziening via de longen geschiedt door de pompbeweging van de kinhuid en de afsluiting van de neusgaten bij het naar binnen persen van de lucht. De aanwezige kikkers en padden waren bereid deze ademhalings-techniek op tafel te demonstreren. Een mannetjeskikker was zelfs bereid op commando te kwaken, waarbij hij zijn kwaakblazen toonde. De padden vertoonden hun eetkunsten, waarbij ze met hun kleverige tong de meelwormen van de tafel klaptten. De salamanders bleken het hun aangeboden voedsel op meer bekende wijze te verorberen.

De reptielenwereld werd vertegenwoordigd door hagedissen, de ringslang, een landschildpad en een hazelworm.

Deze diergroep is door de hoornachtige huid, waaronder zich bij de schildpadden en krokodillen een zware pantserring bevindt, verre bevoordeeld boven de amphibiëen. Voor zover zij geen amphibisch leven leiden, kunnen reptielen zich vrijelijk in velden, beemden en zandverstuivingen en bossen bewegen, zulks met het voortdurend uitsteken van de tong, dat de demonstrerende hagedissen, de hazelworm (= pootloze hagedis) en de slang gewoontertrouw lieten zien. De gespleten reptielentongen hebben niets met giftigheid te maken. De tongpunten nemen geurstoffen op die ter herkenning aan een reukorgaan in het verhemelte worden afgegeven.

Duidelijk kon worden gedemonstreerd waaraan deze kruipende dieren hun naam danken. Door de bouw en de stand van de poten kunnen zij eenvoudig niet anders. De ingewikkelde voortbeweging van de ringslang manifesteerde zich prachtig met behulp van op de tafel geplaatste kroonkurken.

Indien we te maken hebben met gifslangen — en dat is in Nederland slechts het geval met de adder —, dan wordt het gif, dat dient om de prooi te verlammen en te doden, door een gifgoot in of langs de giftand in de wond gespoten. Een adderbeet kan bijzonder vervelende situaties veroorzaken. In zo'n geval is het nodig de toegebrachte wond flink te laten bloeden en zo snel mogelijk een arts te waarschuwen.

Na de demonstratie bleven de aanwezigen nog enige tijd bijeen om de dieren en het aanwezige fotomateriaal te bekijken, in welk bijeenzijn zich prettige gesprekken ontsponnen.

— Ja, dat was het. We hoorden o.a. ook dat er zo ontzettend veel reptielen en amphibiëen gevangen worden voor de zg. "liefhebbers". Italië is al leeggeplunderd. Nu zijn Griekenland en Joego-Slavië aan de beurt. Gelukkig weet ik in dat laatste land nog enkele plekje waar de salamanders bij tientallen nog voor komen en de geelbuikpadjes ook. Als U ze soms ook weet, neem er dan niets van mee en vooral vertel het plekje aan niemand. U weet wel: een geheim van één weet God alleen..... En gewetenloze lieden, die 't alleen om het geld te doen is, komen al veel te veel aan de weet.

DRUKKE DAG OP DE HOGE VELUWE

N. Prakke-Kley

Al vroeg 's ochtends in café "de Waldhoorn" vertelde de Heer Klein ons over reptielen en amphibiëen. Je moest goed opletten, anders haalde je meteen weer koud- en warmbloedigen door elkaar, of zag je de kieuwen van salamanderkinderen aan voor pluimpjes.

We weten nu ook dat het alleen de mannetjes zijn van de kikkers die kwaken, zowel voor de kikker zelf als voor de mensen het enige uiterlijk kenbare verschil tussen kikker-man en -vrouw.

Met een zekere behendigheid liet de Heer Klein ringslang en kikker door zijn handen glijden, alles vlak voor de neuzen van nieuwsgierige, soms wat angstige kindergezichten. De belangstelling en aandacht voor kikkers, padden, hazelworm, salamander, slangen en zelfs een schildpad en alles wat ervan verteld werd, was enorm groot. Er ontstond haast een angstige stilte als de kikker aan een poot werd vastgehouden, of de slang aan zijn staart bungelde. Goed 12 uur verspreidde men zich over het Park, met of zonder lunch, en ieder op zijn eigen houtje fietsend met als leidraad de route van de Heer Oudemans. Met het gevoel, ondanks flink te willen zijn, dat die beesten je een glibberige rilling geven, neem ik dapper de fiets om ook die uitdaging te trotseren.

Druk bij het museum, waar nu iedereen, die maar even kan, de schilderijen wil zien, die 30 juli onverbiddelijk weer terug gaan naar Rusland.

Druk bij de Koperen Kop – bejaarden, schoolreisjes –, wat een bezoek. Ook in het Bezoekerscentrum heeft men de handen vol.

Maar na even een eindje fietsen wordt het rustig. Al zwoegend op de fiets, ben je zelfs blij een medefietser te begroeten, die ook zo geniet en op- en afstapt wanneer hij er zin in heeft en soms ergens op een uitgezocht plekje zijn meegenomen boterham eet.

De route leidt langs de roggeveldjes, maar er is nog maar weinig te zien van het speelse onkruid. Langs de kant staan blauwe ereprijs, rode zuring, een enkel viooltje en een soort margriet en het hertshooi in knop. Dit is een trouwe klant op de Hoge Veluwe. De Heer Wigman geeft er veel gegevens over, wat aan het eind van dit artikel wordt overgenomen.

Halverwege de route geef ik het op en ga naar de Wildkansel. Het is net voertijd.

Druk, alweer druk, zelfs een lawaaiige bus. Maar het gezelschap zwaait af en er blijven toegewijde natuurliefhebbers over. Met kijkers, stil fluisterend slaan ze de herten gade. Ook een veldmuisje dat even uit zijn holletje komt wordt bekeken.

Ondanks de drukte zijn er toch een heleboel mensen, die echt genieten en voldaan en ontspannen weer naar huis toe gaan. En dat is toch maar de bedoeling van ons mooie Park.

HERTSHOOI

Ouden van dagen hebben mij weleens verteld, dat de vrouw van Evert v.d. Ham in de "Bunt" een fles met uitgelopen sap van het hertshooi in de kast had staan, dat diende tot stelping van bloedige kwetsuren, maar Aalt vond meer heil bij het duizendblad. Hertshooi of Sint-Janskruid stond overal tussen de oude doeninkjes. In gouden banen en groepen verdeelden de planten de vacht van bunt en pijpestrootje, glanzend in de avondzon met veelbloemige schermen. De kruisgewijs gerangschikte blaadjes lijken – tegen het licht gehouden – door oliekliertjes geperforeerd. De boekennaam "perforatum"

is een zeer toepasselijke kwalificatie en de soort aanduiding "hypericum" al evenzeer, want hij komt van de Griekse woorden "hupo" en "ereike", d.w.z. tussen heideplanten wassend. Het hertshooi, dat wegens de rol, welke het sedert overoude tijden in het bijgeloof, de volksgeneeskunst (zie Evert) en bij heksenprocessen speelde, o.m. "jaag-des-duivels" heet, is echter niet uitsluitend aan de heide en zelfs niet aan zandgrond gebonden, ook op bouwland in veengebieden, langs grazige wegen en spoordammen, op wanveld, driest en onland voelt zich dit gewas volkomen thuis, maar het houdt van een droge, zonnig-grasrijke standplaats. Daar verzamelden de kruidzoekers de bloemen en lovers tot bereiding van thee, welke bij lever- en nierkwalen, jicht en diarree, bloedwijn, hoofdpijn, mondklem en borstverslijming de plattelander dienstig was. St. Janskruid, dat hielp bij gezwellen, spit, jicht, verstuing en brandwonden, zodat zelfs Paracelsus en Kneipp het gebruik ervan propageerden. Wrijft men de jonge gele bloempjes tussen duim en wijsvinger, dan worden deze rood gekleurd door harsachtig vocht. Wij hadden daar als kinderen ons plezier in, al vonden wij een plant, die bloedde, wel een beetje griezelig.

31 mei 1972

A.B. WIGMAN.

Op het verzoek van het Bestuur aan de leden om in voorkomende gevallen deelnemers aan bijeenkomsten zonder auto de helpende hand te bieden met vervoer, ontvingen wij de navolgende drie aanmeldingen:

Mevrouw H. Feith-de Savornin Lohman, Zijpendaalseweg 161, Arnhem, telefoon 085-421583;

de Heer P.C. Hoek, Wellensteinlaan 13, Arnhem, telefoon 085-616361;

Ir. H. van Medenbach de Rooy, Otterloseweg 312, Hoenderloo, telefoon 05768-360.

Leden, die dus vervoer naar en van bijeenkomsten zouden willen hebben, kunnen zich *rechtstreeks* in verbinding stellen met bovenstaanden.

Het Bestuur is de drie leden zeer erkentelijk voor hun hulp en hoopt dat nog meer leden het goede voorbeeld zullen volgen.

MEDEDELING

Wij willen de lezers erop attent maken, dat de Wildbaan i.v.m. de bronst niet toegankelijk is tot half oktober a.s.

BOMEN

W.A. Laseur

Op 10 juni opende de Voorzitter, de Heer Kramer, in "de Waldhoorn" onder grote belangstelling de 50e Hoge Veluwedag, waarna het woord gegeven werd aan de Heer Doorenbos, dendroloog van internationale vermaardheid.

Opgeleid in Boskoop, werkte hij o.a. bij de bekende firma Copijn te Groenekan. Na zijn loopbaan bij de plantsoendiensten van Utrecht en Rotterdam was hij van 1927-1957 directeur van de Haagse Plantsoendienst.

De Hoge Veluwe is voor hem geen onbekend terrein; al voor de oorlog had hij zitting in het bestuur, totdat door de bezetting hier een eind aan kwam.

Foto D.J. Aalders

Voordracht over bomen door de Heer S.G.A. Doorenbos

Terecht werd eerst de nadruk gelegd op het landschap, waarin bomen een onmisbaar element vormen. Ze fungeren in het open landschap als het forse groen-materiaal of ze zijn een omlijsting op de achtergrond. Er gaat rust uit van het groen, welke kleur steeds varieert naarmate de belichting of het jaargetijde verandert. In het voorjaar overheerst groen ook, want een opvallende bloei, zoals van de paardekastanje, komt weinig voor. Van de meeste bomen (o.a. eik, beuk, berk) is de bloei op een afstand niet te constateren. Helaas is er aan bomen altijd weinig aandacht besteed. Ook voor biologen is het een veel minder bekend terrein gebleven dan planten.

Een aardige vergelijking met onze buurlanden werd gegeven. Het Engelse landschap is één groot park, want de Engelse boer tolereert een grote boom in zijn land. De Duitser houdt van bomen, maar hij denkt ook aan de houtopbrengst. De Hollandse boer kijkt economisch: in bomen zitten vogels en ongedierte, die schade veroorzaken, dus geen bomen in het land.

Voor beplanting langs wegen zijn in het Westen van ons land vroeger zeer veel iepen gebruikt. Thans zijn deze fraaie bomen bijna uit het landschap verdwenen.

Toen de iepziekte uitbrak, had de eenzijdige beplanting zijn gevolgen. Later kwam de populier in de mode, vooral de Canadese populier: snelle groei, goede houtopbrengst, windkering. Om dezelfde redenen werd na de oorlog de binnenstad van Rotterdam volgeplant met populiersoorten. Eenmaal groot geworden gaven de bomen helemaal niet de verwachte windkering, integendeel, tussen de hoge, kale stammen door tochtte het behoorlijk!

Bovendien begon deze beplanting in feite ook eenzijdig te worden. Thans zien we naast elzen en wilgen langs onze wegen meer en meer de es verschijnen. Deze soort blijkt de beste windkering te bieden, terwijl de houtopbrengst ook goed is. Jammer dat de in ons polderlandschap zo aardige knotwilgen door de boeren verwaarloosd worden omdat het schot niet meer gebruikt wordt. Vele vallen om, doordat ze topzwaar worden of door ziekte.

De iepziekte, die reeds eerder ter sprake kwam, wordt veroorzaakt door een schimmel waarvan de sporen van boom tot boom worden overgebracht door de iepespintkever. Op het ogenblik heerst ze veel in Engeland. Er is over deze ziekte in ons land zoveel gepubliceerd, dat zij beschouwd wordt als een Hollandse boomziekte "*the Dutch elm disease*". Oorspronkelijk afkomstig uit Frankrijk kwam zij tijdens de inundatie van het IJzergebied (1914) in België en ze breidde zich na 1918 vanuit Tilburg over ons land uit. Door de iepziekte wordt één boomsoort, de iep, getroffen, maar een nieuwe ramp is het aardgas, waartegen geen enkele boomsoort bestand is. Duizenden bomen zijn reeds gesneuveld. Onlangs heeft een onderzoek uitgewezen dat het gas tienduizend Haagse bomen bedreigt. Er wordt hard aan gewerkt de buizen te controleren en de lekken te dichten. Er is de laatste jaren meer waardering

- ▲ Eik – Foto D.J. Aalders
- ◀ Eik en Berk – Foto J. van der Schoor
- ▶ Berken als stoffering van het landschap
Foto J. van der Schoor

gekomen voor bomen door de rol, die ze kunnen vervullen om milieuverontreiniging te verminderen. En gelukkig doet de boom het goed in het landschap. Ook een straat ziet er veel frisser uit als er bomen staan. In Mexico City — met mooie bomen, zoals essen en moerascypressen — wees een foto uit dat er boven de stad een grote hoeveelheid damp hing. De Heer Doorenbos vertelde over zijn advies zes miljoen bomen te planten op de hellingen rond de stad om weer frisse lucht te krijgen. Hiervoor werd reeds een miljoen bomen in ons land besteld. Het aanplanten van bomen is overigens overal een zaak, waar de grootste zorg aan besteed moet worden. In de U.S.A. bij voorbeeld wordt alleen voor kranten al anderhalf maal meer hout gehakt dan er aangeplant wordt!

Voor het aanleggen van tuinen en parken heeft de Heer Doorenbos van zijn oude leermeester Copijn geleerd ter plaatse te gaan kijken om eerst te bepalen wat vrij gehouden moet worden voor doorkijkjes, die dan begrensd worden door boomgroepen.

Voor het kiezen van de soorten worden daarna de volgende vragen gesteld:

1. Waar moeten hoge bomen komen? (De soort is nog niet belangrijk.)
2. Wat is de grondsoort: zand, klei, veen? Is het een landklimaat of een zee-klimaat met wind en zoutafzetting?
3. Hoe wordt de kleurvariatie van het groen (voorjaar; herfst)? Groen varieert het hele jaar door en verveelt nooit. Om dagelijks op te kijken is dat wel het geval met geel en donkerbruin. Daarom moet een straat nooit geplant worden met bruine esdoorns of bruine beuken.

Hoewel allerlei kunststoffen hout zijn gaan vervangen, zal hout toch altijd verwerkt worden, o.a. voor papier. Gelukkig is de teelt — op afschuwelijke, nette rijtjes — van mijnhout (grove den) voorbij, want die jonge dennenbossen waren lelijk en eentonig. In België en Frankrijk zien we het nog bij de populierenbossen.

Eigenlijk maken op rijen geplante bomen geen echt bos, maar om allerlei redenen wordt deze methode door de bosbouwers gevolgd. Ook open plekken voor doorkijkjes vinden ze niet verantwoord, omdat daardoor bij storm veel gemakkelijker grote schade zou kunnen ontstaan.

Toen de Heer Doorenbos vertelde over de zware storm van 1911, tintelden zijn ogen echter nog van plezier. Ondanks de rijtjes was bij die storm het Haagse Bos voor de vierde keer omgewaaid. De Haarlemmer Hout was blijven staan, omdat Springer overal open plekken gemaakt had en regelmatig kapte. Door de ruimte hadden de bomen een breed wortelstelsel kunnen maken, waardoor ze een stevig houvast hadden. In het Haagse Bos stonden de beuken te dicht op elkaar; hun wortelstelsel was klein en niet sterk geworden. Bovendien stonden ze op moerasgrond.

Werken met bomen is altijd een kijken naar de omstandigheden: grond, zout, wind, enzovoort. Zo kan een storm vanaf de kust tot ongeveer 25 km uit zee schade aan bast veroorzaken door zoutafzetting. Als het niet spoedig en veel regent kan dit zo ernstig zijn dat dikke takken, zelfs hele bomen, na verloop van tijd dood gaan.

Verder kunnen bomen nog dienen als een kenteken. Een voorbeeld vinden

we in de Wieringer Meer, waarin de kruisingen — zeer gevaarlijk door de kaarsrechte wegen — zijn aangegeven met Italiaanse populieren. Zo'n groep hoge bomen is een van verre zichtbare waarschuwing vaart te gaan minderen, omdat daar een kruispunt komt. Andere hoge boomsoorten zijn voor dit doel eveneens geschikt zoals abelen, maar op andere plaatsen langs die wegen of bij de boerderijen mogen zulke groepen niet voorkomen.

Over bomen zal de Heer Doorenbos nooit uitgepraat raken. Tot het laatst heeft hij bewaard wat hij eigenlijk het allermooiste vindt: het wonder van het zaad. Immers, in de vorm van een heel klein zaadje kan zelfs de grootste boom in de zak meegenomen worden of over de hele wereld gestuurd worden. Overal kan zo'n zaadje weer ontkiemen, omdat de groeikracht erin blijft. Dat is

het grote wonder van het zaad.

Na deze inleiding volgde een serie dia's van bomen, beschikbaar gesteld door de Heer Fontaine te Eindhoven. Voor de vuist weg werd bij elke dia een uitvoerige toelichting gegeven, waaruit eens te meer de grote deskundigheid van de Heer Doorenbos bleek. Hij zag de dia's voor de eerste keer! In 't bijzonder werd gewezen op het verschil tussen de zomereik (*Quercus robur*) en de wintereik (*Quercus petraea*).

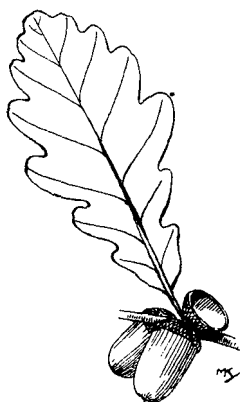
- ▲ *Robinia pseudo acacia*, in 't spraakgebruik: Acacia — Foto J. van der Schoor
- ▶ Stam van Acacia (*Robinia pseudo acacia*) — Foto J. van der Schoor
- ◀ Foto J. van der Schoor

Zomereik

*kortgesteeld blad, onregelmatig gelobd;
eikels op lange stelen;
forse boom met rechte stam, zware zijtakken en een onregelmatige kroon.*

Wintereik

langgesteeld blad met gele steel, regelmatig gelobd; eikels bijna ongesteeld, in groepjes van 5-7 bij elkaar (vandaar de Duitse naam Traubeneiche); slankere stam met regelmatigere en smallere kroon dan bij de zomereik.

De echte wintereik is in ons land een zeldzaamheid; daarentegen komen bastaarden vrij veel voor. De Heer Medenbach de Rooy doet veel moeite de wintereik op de Hoge Veluwe te krijgen, maar tot nu toe zijn alle pogingen mislukt.

Na het beantwoorden van enkele vragen dankte de voorzitter de Heer Doorenbos, omdat hij, rustig en gezellig vertellend, ons veel geleerd had. Met name zijn theorie over de functie van de boom in het landschap was de Heer Kramer uit het hart gegrepen. Zonder zijn werk was Den Haag stel-

- ▲ Tekeningen Hr. Kolvoort
- ◀ Beuk – Foto D.J. Aalders
- ▶ Berken – Foto D.J. Aalders

lig niet de mooiste parkstad in het Westen des lands geworden. Daarnaast leerden we de Heer Doorenbos nog kennen als een ambassadeur van onze kwekers.

's Middags werd per auto de Hoge Veluwe doorgereden om ter plaatse allerlei bijzonderheden te bekijken, zoals het verschil tussen de bast van de fijnspar en de Douglas-spar, de zorgwekkende opslag van de vliegdennen (voorgesteld werd dat de Vrienden een dag dennen komen uittrekken). Wist U, dat behalve de taxus en de jeneverbes, alle coniferen in ons land uitheems zijn, ook de grove den? Bij een stuk beukenbos werd gewezen op het ontbreken van ondergroei, die wel ontstaat als dergelijke bossen op vruchtbaarder grond staan, zoals in Duitsland is te zien. En o wee, die rijen bomen aan alle kanten! Elkaar steeds afwisselend belichtten de Heren Doorenbos en Medenbach de Rooy op charmante wijze het voor en tegen van deze methode, totdat de Heer Pieters voor een nieuw gezichtspunt zorgde: via de computer was in de U.S.A. een methode ontdekt, waarbij op geen enkele manier rijen zouden ontstaan!

Met een vluchtig bezoek aan het blauwdennenlaantje werd om 4 uur deze 50e Hoge Veluwedag besloten.

RECTIFICATIE

Per abuis is vermeld in de jl. Zomer-Schouw, pag. 39, dat de daar geplaatste foto beschikbaar werd gesteld door de Stichting Amateur-Fotografie. Echter de Heer Aalders stelde de foto, welke door hem gemaakt is, beschikbaar aan het Park.

Redactie.

EEN PRAATJE OVER PADDESTOELEN

M. Dijkstal

Het is met paddestoelen een vreemde zaak. Men zou verwachten dat er na de zeer natte voorzomer wel heel wat te vinden zou zijn. Natte zomers kunnen soms zeer rijk aan paddestoelen zijn. Toch was dit in deze julimaand niet het geval. Ook vóór de hittegolf was er weinig te beleven in de kleibossen. Toch zijn dit de terreinen, waar het eerst paddestoelen te vinden zijn. Als ten minste een voorname factor niet ontbreekt: de warmte. De voorzomer was niet alleen nat, maar ook koud en dat was de oorzaak. Daarna rolde de hittegolf over ons heen en was het weer veel te droog. Misschien wordt het in augustus — de echte tijd voor de kleibossen als van Amélisweerd, Rhijnauwen, Neerijnen en vele andere mooie oude landgoederen — toch nog wel goed.

De zandbossen, zoals we die op de Hoge Veluwe aantreffen, beginnen meestal in september, maar kunnen daarentegen lang goed blijven, tot in december toe. Dat hangt af van de nachtvorst. Maar wanneer enkele nachtvorsten in november alles hebben doen verdwijnen, moet men toch de moed niet opgeven. Als het weer andermaal zacht wordt, komt er weer van alles voor de dag, vooral veel klein spul. Ook daar moet u eens aandacht aan schenken. De russula's, de amanieten, de melkzwammen, ze zijn mooi en spectaculair, maar tussen de kleintjes zit ook heel veel moois. Het is wat moeilijker. U hebt wel een microscoop nodig, als u wat serieuzer aan de paddestoelen wilt gaan doen. Maar tegenwoordig is zo'n microscoop een heel gewoon ding aan het worden, zelfs de warenhuizen verkopen ze en de kinderen vragen ze met hun verjaardag. Op alle scholen van voortgezet onderwijs wordt ermee gewerkt. Bekijkt u eens een spore. Aan de onderkant ziet men een klein puntje, de apiculus, waarmee de spore aan de sterigme vast zit. Aan de tegenovergestelde kant hebben sommige sporen een dun plekje, de kiemporus. Het al of niet aanwezig zijn daarvan is ook weer een kenmerk voor determinatie. Vaak kleurt men ook de sporen, om de kammen en stekels beter zichtbaar te maken, want ook de ornamentatie van de sporen is, o.a. bij de russula's, een zeer belangrijk kenmerk.

Het is zo aardig, dat zo'n microscoop u antwoord kan geven op uw vragen. U hebt met behulp van uw determineerboekje een paddestoel op naam kunnen brengen. Zekerheid hebt u echter niet. Zou het 'm echt zijn? Nu is er vaak een opvallend kenmerk, dat microscopisch is vast te stellen. Als hij dit of dat heeft Vol spanning buigt u zich over de microscoop, die u een blik gunt in ongeziene werelden.

Dit kunnen ook de cystiden zijn, een belangrijk kenmerk. Vaak worden deze genoemd, o.a. in het boekje van Moser, dat ik in een vorig artikelteje vermeldde. Wat zijn cystiden? Het zijn cellen van bijzondere vorm: soms kruikvormig, smal, buikig, toelopend of breder wordend, soms met kristalletjes bovenop. Ze komen het meest voor op de lamelsnede, maar ook op de steel en op de hoedhuid.

Zo'n paddestoel staat er ineens. Waar komt hij vandaan? U weet, dat de eigenlijke paddestoel onder de grond zit, het mycelium. Dit mycelium ontstaat uit een spore. We zouden de sporen van de paddestoelen kunnen vergelijken met de stuifmeelkorrels en de eicellen uit de zaadknop in het vruchtbeginsel van een plant. Uit de spore groeit een witte draad, die uitgroeit tot een mycelium. Vaak versmelten deze draden met een ander mycelium. Dat is dan de bevruchting. Bij de hogere planten spreekt men van mannelijk en vrouwelijk, hier van + en - mycelia.

Ik sprak van witte draden. Meestal is dat zo, maar er zijn ook anders gekleurde mycelia. Er is bijv. een inktzwam, die op rottend hout groeit - *Coprinus radians* - en een roodbruin pruikachtig mycelium heeft. Er is een houtzwam - *Trametes cinnabarina* -, die een prachtig rood mycelium heeft, er zijn ook zwavelgele mycelia.

Misschien hebt u wel eens onder de schors van een oude vermolmde denne-

stomp dikke, zwarte draden gezien. Dat zijn bundels vervlochten myceliumdraden. Ze heten rhizomorphen. Ze zijn afkomstig van de honingzwam, een schadelijke parasiet. U kent zeker de duivelseieren van de stinkzwam. Daar hangen altijd witte "wortels" aan. Dat zijn ook rhizomorphen. Er zijn ook collybia's, die ze hebben.

Als u een paddestoel wilt determineren, moet u ook altijd opletten, of er onder aan de steel een knolletje zit. Voorts is de constructie van de steel belangrijk: taai, breekbaar, cilindervormig of toelopend, wit of gekleurd. Het zijn dingen, die niet zo opvallen, ieder kijkt altijd naar de hoedhuid. Maar nu we wat verder komen moeten we hier ook op gaan letten.

Voorts zijn reuk en smaak heel belangrijk. En wat de hoedhuid betreft: niet alleen naar de kleur kijken, maar ook naar andere kenmerken: is de hoedhuid glad of ruw, glanzend of mat, is er een scherpe of een stompe rand.

Als u een kundig opmerker bent, kunt u gewoon in het veld, door op al deze kleine dingen te letten, al heel wat paddestoelen leren kennen. Maar gemakkelijker is de studie van de mycologie niet. Weet u hoe het meestal gaat?

Eerste stadium: ik ken geen enkele paddestoel, maar ik vind ze zo mooi, ik ga er wat aan doen.

Tweede stadium: ik heb een leuk boekje gekocht en goed rondgekeken, ik ken er al heel wat. Meestal weet ik meteen een naam te noemen in het veld.

Derde stadium: ik heb een moeilijker boekje en een microscoop. Het is gek, maar ik durf nu bijna geen naam meer te noemen, in elk geval niet zo op het eerste gezicht.

Ziet u, dat laatste stadium, dat je eigenlijk denkt er niets van te weten, dat is het stadium, waarin veel mycologen zich bevinden. Het is het goede stadium, soms wel wat ontmoedigend, maar meestal geweldig boeiend.

Er is een onvoorstelbare rijkdom aan soorten. Alleen in Nederland al over de twee duizend.

Veel succes in het nieuwe seizoen.

OVER DE VALKERIJ

H.J. Slijper

Het is vroeg in de ochtend, het is eigenlijk nog nacht als ik voor de zoveelste keer uit mijn onrustige slaap ontwaak en voor de zoveelste keer de zwak oplichtende wijzertjes van mijn horloge bekijk.

Vooruit dan maar. Ik ben doodmoe, maar slapen gaat toch niet meer en beter te vroeg dan te laat.

Ik glijd van de brits af, kleed me aan, probeer in het donker mijn laarzen te vinden, pak kijker, handschoen en tas en even later sluit ik zachtjes de deur van de hut achter me.

Het is mistig en koud, de berken staan stil in het schemerduister te druipen. Ik scheld mezelf uit voor idioot en nog meer nu ik met holle maag en huive-

rend mijn weg zoek in de richting van de Delense Was.

Langzaam wordt het lichter. Eigenlijk is het wel fijn op dit onmenselijk vroege uur en onder deze weersomstandigheden buiten te zijn en mijn stap krijgt regelmaat en zekerheid. Zou het me lukken mijn havik terug te zien en – als de engeltjes me bijstaan – terug te krijgen?

Het was gisteren helemaal mis. De conditie van de vogel was nog te hoog en de enkele kansen op konijn werden grandioos gemist. Einde van het liedje: de havik boos en hoog in een boom en geen enkele neiging om terug te komen, zelfs niet op een gesleepte konijnenbalg. Zo straft overmoed zichzelf onmiddellijk. De vogel kreeg genoeg van ons gedoe en vloog verder en verder. Toen het te donker was om verder te zoeken, meenden we toch vrij nauwkeurig te weten waar ze zich ophield. Vandaar dat ik verplicht was deze ochtend wat vroeger uit de veren te komen.

De mist trekt op naarmate het lichter wordt en boven de grote heide doet de zon flauwtjes pogingen door de lage bewolking heen te priemen. Ver voorbij de Delense Was hoor ik opeens het zwakke belgerinkel van de havik en ik noteer dit als het eerste plus-puntje.

Het duurt een tijdje voor ik ten slotte weet waar ze zich ongeveer bevindt, want ze vervliegt steeds, van boom tot boom, van bosje tot bosje.

Soms zie ik even de grijsbruine schim van de grote vogel, dan moet ik me weer geheel op mijn gehoor verlaten.

Het wordt waarachtig mooi weer. Konijntjes flitsen weg in de opdrogende smelen. Het zou een heerlijke dag geweest zijn als niet die ellendige vogel....

De havik lijkt na de nacht buiten, schuw geworden en reageert niet op mijn fluit of roep, doch als ik al luisterend en zoeken bij de Straal ben gekomen, hoor ik ineens vlakbij luid belgerinkel. Daarna nog eens, dan is het stil. Ik probeer de richting te bepalen waarin ik het geluid hoorde. Dan blijf ik een kwartier lang doodstil staan, doch langs de bosrand blijft alles rustig.

Ik wil het opgeven en bedenk op welke plaats ik verder zal zoeken.

Is het zinsbegoocheling of hoorde ik het zwakke tikken van een bel?

Weer sta ik stil en zoek met de kijker in de kruinen van de dennen. Niets.

Als je zo gespannen bent om ieder geluid en elke flits van de verloren vogel op te vangen, ga je op het laatst in het "piep" van een graspieper en in een verre duif of kraai de bel en het beeld van de havik herkennen. Voorzichtig begeef ik me in de richting waarin ik het geluid meende te horen. Als ik bij ingeving besef dat ik niet omhoog in de bomen moet zoeken, doch op de grond, ontdek ik de havik op hetzelfde moment.

En ja hoor, natuurlijk, ze zit op een geslagen konijn, verborgen tussen de hoge smelen.

Dat is dus zó voor mekaar, maar niet heus.

De laatste paar meters zijn een kwelling... Op mijn hurken schuif ik uiterst langzaam naderbij, in de gestrekte hand een stuk vers vlees.

Telkens als de havik ophoudt met plukken en me aankijkt, houd ik stil.

Nu heb ik de havik praktisch voor het grijpen, doch weer kijkt ze me aan. Dan ontspant zich de greep van de verkrampte klauwen en ze stapt terug van het konijn. Het lijkt wel of al het bloed uit mijn hoofd wegtrekt, doch geduld en courage.

Behoedzaam glijdt mijn gehandschoende hand met het stuk vlees over de dos van het konijn en ik wacht. De vogel kijkt met haar felle gele ogen om zich heen, doch vliegt niet weg. O, toe dan, jonkie, toe dan!

Ineens een felle greep van een gele poot naar het konijn, dan stapt ze met beide poten op het konijn over en begint met de snavel aan het vlees in mijn hand te trekken.

Als ik met ingehouden adem en bonkend hart de musketon door het slitje van één van de schoentjes kan haken, klinkt een aanzwellend en jubelend orkest op de achtergrond.

Zo doe je dat dan en ik kom met een uitgestreken gezicht en een volgeaasde havik weer terug bij de hut.

"Zo, heb je d'r weer?" is het commentaar. "Ja, ze zat bij de Straal" en ik toon mijn buit. "Ik kreeg d'r terug op een konijn."

"Nou, mooi zeg, zullen we vanmiddag dan meer eens proberen met de valk bij Reemst?"

* * * *

Ach, ik had beloofd over de valkerij te schrijven, over fraaie vluchten, gloeiende stoten, kikdood uit de lucht geslagen patrijzen. Ik had willen vertellen over het Gilde van de valkeniers en de Hoge Veluwe, over de band die het heden nog heeft met het glorieus verleden van de valkerij, over de taal der valkeniers, de spanning en voldoening die dit "aloude handwerk" geeft, doch dit is al vaker gedaan en wat ik hierboven beschreef hoort eveneens bij de valkerij: fouten en foutjes, mislukkingen, kopzorgen, opofferingen, een volledige inzet en een grote dosis geluk.

Wie niet bereid is van zijn fouten te leren, zich opofferingen (ook financiële!) te getroosten, zijn gehele leven in te richten naar de eisen die de jachtvogels aan de mens stellen, de natuur, het wild en de vogels te bestuderen, de vogel- en jachtwet te kennen en te respecteren, hij beginne maar niet aan de valkerij.

Er zijn nog twee klemmende redenen dat de valkerij niet gepropageerd dient te worden.

Eén is de moeilijkheid geschikt jachtveld te krijgen. De officiële 40 ha zijn niet voldoende en de havik, resp. de valk stellen hun bijzondere eisen aan het terrein.

En zonder jachtveld is het "treinen" van valk of havik in beginsel zinloos: het zal ontaarden in "beestenhoudery", terwijl de roofvogels in optimale conditie moeten kunnen vliegen en jagen en dat liefst meerdere dagen per week.

De andere moeilijkheid is dat zowel havik als slechtvalk beiden tot de zeer zeldzaam geworden vogels gerekend moeten worden. We mogen blij zijn als

Revalidatie torenvalkje

Foto H.J. Slijper

er van de 120 à 130 paar haviken, die vroeger in Nederland broedden, nog 12 paar over zijn.

De slechtvalk staat in Europa en Noord-Amerika op het punt van uitsterven. De oorzaken zijn bekend, in de eerste plaats de milieuvergiftiging door de landbouwbiociden.

Alleen enkele zeer kundige valkeniers zouden zich de morele luxe mogen permitteren met dergelijke zeldzaamheden hun hobby te beoefenen. Doch in feite gebeurt dit niet meer, want de haviken en valken, waarover de leden van het Nederlands Valkeniersverbond "Adriaan Mollen" nog beschikken, zijn afkomstig uit landen waar de roofvogels nog niet beschermd zijn en zijn veelal op de één

of andere wijze (aankoop, inbeslagname etc.) aan de dierenhandel onttrokken.

Een groot deel van de taak van de valkeniers bestaat op het ogenblik uit het "oplappen", revalideren van dergelijke, anders stellig ten dode gedoemde, vogels.

Zijn onder deze "handelsbeesten" van allerlei soort, ook valken en haviken, des te beter, want juist in handen van valkeniers kunnen deze gespecialiseerde jagers het beste "gerehabiliteerd" worden doordat ze gereed worden gemaakt voor de — de hoogste eisen stellende — jacht op wild.

Mocht zo'n vogel dan verloren raken en wegvliegen, dan hebben we altijd de voldoening dat we hebben bijgedragen aan de instandhouding van de levende natuur.

Zoals de lijster uit het gras zijn pieren trekt, de zwaluw in elegante vlucht op muggen jaagt, zo vertoont de roofvogel zich op zijn mooist als hij bezig is voedsel te vangen.

Dat is hetgeen de valkeniers zo graag zien. Het beleven van de mooie en spannende vluchten is onze beloning.

Bij de "gewone" jacht is het opsporen en observeren van het wild 95 % van de inspanning en het genoegen. De zaak krijgt zijn afronding in het "krom maken van de vinger", de buit is binnen en het verhaaltje is uit, de herinnering blijft.

Maar op dit tijdsmoment begint voor de valkenier pas de hoofdzaak: het gecompliceerde kansspel van roofvogel en prooidier, van weer, wind en dek-

king, van valkenier en hond.

De interesse voor de buit is van de jager op de roofvogel overgegaan en de kwaliteit van de vlucht wordt niet in de eerste plaats bepaald door het buitmaken van de prooi, doch wel door de strategie, tactiek en de vliegstyl van de roofvogel en vaak ook door de al dan niet geslaagde ontsnappingsmanoeuvres van het prooidier.

Het is het schouwspel, het hele spektakel, zoals de Belgen zeggen.

Ik heb enkele malen meegemaakt dat toeschouwers na afloop van een bijzonder mooie vlucht spontaan applaudiseerden. Zoiets is bij de jacht met het geweer ondenkbaar.

Als valkenier wordt je geboren. Je kunt het niet helpen dat je verslingerd bent aan de "kremmen", aan alles wat "kromme snavels en klauwen heeft" en een hevige liefde koestert voor die wilde creaturen, waarvan men zegt dat ze "wel komen halen, maar nooit brengen" en die door de mensen (behalve de valkeniers!) door de eeuwen vervolgd zijn en in onze tijd opnieuw en nu op wereldwijde schaal aan vernietiging worden prijsgegeven, dank zij de zegeningen van onze technologische vooruitgang.

Ben je met deze "tic" geboren, dan hoef je verder alleen te waken voor overdrijving.

Een oud Engels handschrift draagt op de titelpagina de afbeelding van een fraai uitgedost heer, op de hand een havik, met als onderschrift: "Lorde, let me not in vanitic, delight more than I should in Thee".

Tot slot kan ik niet nalaten de eerwaarde Gage Earle Freeman (1869) te citeren — die èn als dominee èn als groot valkenier waarachtig wel wist waarover hij sprak: "Not to speak it profanely, I declare that to see a trained hawk come out of heaven, frequently with the zigzag of lightning, upon rapidly flying grouse, sends me a someting through my whole frame, so thrilling in its pleasure, that I almost fancy, in some previous state of existence, I must have been the real peregrine himself".

Men kan er verzekerd van zijn dat de valkeniers niet alleen de jacht met hun vogels beoefenen, doch ook — door hun wezen en instelling — tot de ware roofvogelbeschermers behoren.

MUSEUMNIEUWS

De tentoonstelling uit de Sovjet Unie werd bezocht door 228.712 mensen, de catalogus (oplage 25.000 ex.) is *totaal uitverkocht*.

Concerten — aanvang 20.00 uur:

30 september — *Brahms-avond* door George van Renesse, piano; George Pietersson, klarinet; Jean Decroo, cello.

- 4 november — "La Voix Humaine" van Poulenc, gezongen en gespeeld door Elisabeth Lugt, begeleid door Felix de Nobel, regie: Henk van Ulsen.
- 16 december — De winnaar van het Gaudeamus-concours 1972: *Harry Sparnaay*, klarinet, speelt met Polo de Haas, piano, moderne muziek.

DE TWAALFDE

J. Kammeijer

De reünie der camerajagers, welke dit jaar 28 oktober in Restaurant "Rust een Weinig" te Hoenderloo gehouden wordt, kan ook dit jaar wederom, dank zij de belangeloze medewerking van de hieronder genoemde medewerkers, door belangstellenden geheel gratis worden bijgewoond. Dit laatste vermeld ik even met opzet, omdat mij na afloop van de jaarlijkse reünie telkens weer de vraag gesteld wordt hoeveel kosten men eigenlijk verschuldigd is. Mijn antwoord luidt dan altijd, dat juist het doel van de camerajagers is om de vrienden van de Veluwe vriendschap te bewijzen, welke met geld niet tot uitdrukking kan worden gebracht, alsook om nog eens van gedachten te wisselen over elkaars bevindingen. Twaalf jaar lang werken onze camerajagers geheel belangeloos mee om de belangstellenden dichter tot de natuur te brengen en het leuke is, dat er van onze reünies een zo grote propagandistische invloed uitgaat, dat de natuurvrienden, die nog geen bezoek brachten aan het Nationale Park, als het ware geïnspireerd worden er eens naar toe te gaan. Wanneer men dan eenmaal een bezoek gebracht heeft, volgen er als regel meerdere. Aldus zou men kunnen stellen, dat het nuttige met het aangename wordt verenigd. Daarom hulde aan onze sympathieke medewerkers.

Het **programma** luidt als volgt:

- 10.30 - 11.00 uur Aankomst camerajagers en belangstellenden in Restaurant "Rust een Weinig" te Hoenderloo.
- 11.00 uur Vertrek voor een herfstrit over de Hoge Veluwe of het zoiuist opengestelde gedeelte (groot 650 ha) van het Kroondomein Het Loo. Onderweg wordt gestopt om de benen te strekken.
- ± 1.00 uur Aankomst "Rust een Weinig", Hoenderloo.
- 1.00 - 2.00 uur Gelegenheid om iets te gebruiken.
- klokslag** 2.00 uur Begroetingssignalen.

2.01 uur Openingswoord.

2.00 - 5.00 uur **Karel Martens:**

Het jaar rond door bos en veld (klank-dia-serie).

Will H. van Schieveen:

Fotojagen, een serie dia's in de vier jaargetijden, opgenomen in de vrije natuur.

Charles Breyer, regisseur:

"Waterland". Proces van het droogvallen van de Zuid-Flevopolder met de veranderingen in de biotoop: planten, bloemen, vissen en vogels. Een 16 mm optisch-geluid-film, ter beschikking gesteld door de R.V.D., gemaakt in opdracht van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Ton Berends:

Verrassingsprogramma.

± 5.30 uur Indrukwekkende jachtmaaltijd, kosten f 14,50 all in.

Men is volkomen vrij hieraan deel te nemen, doch met verplicht zich wel gedurende het verblijf in "Rust een Weinig" consumptie(s) te gebruiken, uiteraard voor eigen rekening. In de loop van de middag zal het aantal personen, dat deelneemt aan de maaltijd, door mij worden opgegeven.

Vrienden van de Veluwe, waar vindt men tegenwoordig nog mensen, die elkaar volkomen belangeloos op bovengenoemde manier vriendschap willen bewijzen en wel op zo'n sublieme wijze, dat kosten noch moeite worden gespaard om elk jaar de reünie te doen slagen?

Daarom allen op 28 oktober de voet op het gaspedaal gedrukt en naar Hoenderloo gekoerst, alwaar Uw vrienden U gaarne zullen verwelkomen.

Inlichtingen betreffende deze reünie worden gaarne uitsluitend telefonisch, zo mogelijk 's avonds tussen 6 en 7 uur, door mij verstrekt.

KOMT EN ZIET WAT UW VRIENDEN PRESTEREN!

Dokter Holtropstraat 28, Ermelo, telefoon 03417-3962.

HET PROBLEEM

VAN DE AMERIKAANSE VOGELKERS

Ir. W. James

Deze voorzomer was de heer A. Langenbach ing., Hoofd technische zaken van het Nationale Park zo vriendelijk de schrijver het een en ander te vertellen en te tonen van het probleem van de Prunus Serotina, ofwel Amerikaanse Vogelkers, waarmee men op de Hoge Veluwe te kampen heeft.

Deze prunussoort is een exoot, kenbaar aan een specifieke kruidachtige geur van het gekneusde blad, en werd 28 jaar geleden door het bosbeheer geplant als een verplegende houtsoort om betere humus te vormen en onkruidgroei tegen te gaan door het dichte gebladerte. En dit laatste deed hij zo goed, dat het zich tot een kwaad ontwikkelde.

De prunus wordt sterk verspreid door dieren, die de bessen eten en de pitten in de ontlasting verderop deponeren. Vogels (in het bijzonder spreeuwen, die in zwermen neerstrijken en later in het bos een slaappleats zoeken), vossen, dassen en varkens zijn hierbij betrokken. Op vele plaatsen schieten zo-doende jonge planten op, die grote heesters, bijna bomen, vormen. En waar ze in groten getale verschijnen, verstikken ze de ondergroei, zodat varens, gras en kruidachtige planten verdwijnen en de ondergrond kaal wordt. Hierdoor gaat het boslandschap sterk achteruit. Dit kan men duidelijk zien links van de toegang naar de wildkansel. Bovendien zijn bij de import van de prunus de insecten die er op leefden doodgegaan, terwijl er geen andere voor in de plaats zijn gekomen, zodat hij op dit punt geen voedsel voor vogels biedt. De uitbreiding werd zo erg, dat er systematisch iets aan gedaan moest worden.

De verspreidingsgebieden zijn toen in kaart gebracht en daaruit bleek, dat men deze boosdoener voornamelijk vond en vindt in het Noordelijk Cultuurgebied, goedgeels met uitzondering van het Otterlose Zand, en de Kemperberg. Vooral in een gebied, waar cultuur heeft plaats gehad en de grond verrijkt is, heeft de heester zich sterk vermenigvuldigd. In de Wildbaan komt hij niet voor, doordat de edelherten de prunus vernietigen door het eten van jonge blaadjes en het vegen van de geweien, en ook niet in de uitgestoven laagten van de stuifzandgebieden, die te onvruchtbaar zijn.

Alleen omkappen van de prunus bleek niet afdoende te zijn. De stobben liepen weer uit, terwijl door ontspruiten van uitgezaaide bessen nieuwe planten ontstonden. Dat kan men b.v. duidelijk zien bij de varkensvoederplaats, waar 14 jaar geleden alle prunus-struiken gekapt werden, daar zij de dennen overwoekerden, maar waar zij nu weer een dicht bos gevormd hebben. Daarom werd een nieuwe methode ontwikkeld, die afdoende blijkt te zijn.

Deze methode bestaat hieruit, dat eerst alle prunus gekapt wordt met motorzagen, cirkelmaaiers en sikkels. De stobben worden dan gedood door met een lepeltje op de oppervlakte ammoniumsulfamaat te strooien, de hoeveelheid aangepast aan de grootte van de stobbe. De gekapte takken en stammetjes laat men liggen.

Na een jaar ontstaat dan een tapijt van jonge planten van uit niet geheel gedode stobben en van zaailingen. Deze opslag wordt dan bespoten met 2-4-5 T-ester, dat door de blaren wordt opgenomen en zo de plant doodt. Het beste zou men in de nazomer met spuiten kunnen beginnen, wanneer het blad sterk genoeg is om niet door de ester te worden verbrand, maar om het programma te kunnen afwerken moet men reeds in juli met spuiten aanvangen, waarbij de blaren wel in zekere mate worden verbrand en roodkleurig worden, maar de planten toch sterven (spuit men nog eerder dan verbranden de

blaren dusdanig, dat ze geen ester opnemen). Het spuiten gaat het hele na-jaar door, omdat de vogelkers lang groen blijft. Als men dan na een paar jaar nog eens een bespuiting geeft, is alles verdwenen. Men spuit met een oplossing van 2 %, opdat de andere (inheemse) bomen en struiken niet doodgaan (berken zouden wel sterven als men te vroeg spuit).

De beschreven methode is succesvol en het is een plezier te zien hoe na de behandeling een bosgebied zich weer in volle glorie kan ontwikkelen en de ondergroei weer doorzet. Men is nu op het hoogtepunt van het werk en men denkt over 10 jaar het probleem onder de knie te hebben.

Er is echter wel kritiek op deze aanpak. In de eerste plaats ziet men in de nazomer reeds dode struiken met verbrand roodgekleurd blad, wat geen fraaie aanblik geeft en doet lijken alsof de herfst reeds gaat intreden. En in de tweede plaats heeft men bezwaren tegen de chemische behandeling. Wat doen deze stoffen aan het milieu?

Aan het eerste punt is weinig te doen. Dat is een prijs die men betaalt voor het opknappen van het bos. Op het tweede punt is het antwoord, dat de prunus zelf een "milieu-vervuiler" is, die men niet kan laten doorwoekeren. En wat de chemische stoffen betreft, deze worden snel afgebroken en dus- ver heeft men geen effect op de fauna waargenomen. Bovendien is het Rijks- instituut voor Natuurbeheer te Arnhem met een nieuw onderzoek op dit punt begonnen.

Doordat de Amerikaanse Vogelkers door heel Nederland verspreid is, zal men hem nooit helemaal kunnen uitroeien op de Hoge Veluwe, maar men kan hem nu in ieder geval onder controle houden.

Al met al is dit weer een typisch voorbeeld van de subtiele evenwichten, die in de natuur heersen en die door een handeling van de mens, zonder goed te weten wat hij eigenlijk doet, verstoord kunnen worden.

VERENIGING VAN "VRIENDEN VAN DE HOGE VELUWE"

Uit de Statuten:

Art. 2. De vereniging beoogt het aankweken van een hechte band onder hen, die belang stellen in de Stichting "Het Nationale Park de Hoge Veluwe", gevestigd te 's-Gravenhage, alsmede het bijstaan van het bestuur van die Stichting in het verwezenlijken van de doeleinden, die het krachtens de grondregelen van die Stichting heeft na te streven.

Art. 3. 1. De vereniging tracht haar doel te bereiken door in nauwe samenwerking met het dagelijks bestuur van de Stichting "Het Nationale Park de Hoge Veluwe"

- a. in brede kring belangstelling te wekken voor "Het Nationale Park de Hoge Veluwe" door het stimuleren van het bezoek aan dit park;
 - b. het organiseren van één of meer "Hoge-Veluwedagen" per jaar;
 - c. het vormen van werkgroepen uit en in bijzondere gevallen mede buiten haar leden, ter bestudering van bepaalde onderdelen, mogelijkheden en belangen van "Het Nationale Park de Hoge Veluwe";
 - d. het dienen van advies en/of het doen van voorstellen aan het dagelijks bestuur voornoemd;
-

BESTUUR:

Jhr. W.H. de Beaufort	- Ere-voorzitter
D.A. Kramer	- voorzitter
H.C. Haitink	- secretaris
	Prins Bernhardweg 10, Oosterbeek, telefoon 08307-5455
Mr. Ph.A.J. Mees	- penningmeester
Mr. F.Th. Dijckmeester	- burgemeester van Apeldoorn
Dr. J.L. van Haften	
Mej. J.J.M.H. Oudemans	
Drs. J.C.H. Oudemans	
R.P. Pieters	
Drs. J.A.F. Roelen	- burgemeester van Arnhem
J. Slot	- burgemeester van Ede

Adviserende leden:

Ir. H. van Medenbach de Rooy	- directeur Nationale Park de Hoge Veluwe
Drs. R.W. Oxenaar	- directeur Rijksmuseum Kröller-Müller

De minimum-contributie bedraagt f 7,50 voor gewone leden; voor huisgenoten van leden f 2,50. Voor jeugdleden f 1,00. Organisaties en verenigingen kunnen als zodanig lid worden voor ten minste f 10,00 per jaar. "De Schouw" wordt U gratis toegezonden. Contributies dienen overgemaakt te worden aan de Vereniging van Vrienden van De Hoge Veluwe, giro 951993 te Driebergen.

